

ANNE BABALARIN ÇOCUKLARININ TEMEL GEREKİNİMLERİNE YAKLAŞIM TARZLARININ ÇOCUKLARININ DUYGUSAL İSTİSMAR-İHMAL DURUMUNA ETKİSİ (Kırşehir İli Örneği)

Ayşegül ŞAKIR SELİMHOCAOĞLU*

Özet

Bu araştırmanın amacı, okul çağındaki çocukların anne babalarının onların temel gereksinimlerine karşı tutumlarının çocuklarda duygusal istismar ve ihmal durumlarına etkisini incelemektir. Eğer varsa bugünkü düzeyini belirlemek konunun güncelliğini sürdürerek toplumsal farkındalık ve duyarlılığın artırılmasını sağlamaktır. Araştırmanın evrenini Kırşehir İl Merkezindeki ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin velileri oluşturmaktadır. Cumhuriyet İlköğretim Okulu, Süleyman Türkmani İlköğretim Okulu, Sırrı Kardeş İlköğretim Okulları yansız atamayla belirlenmiştir. Örneklemi ise, aynı okullardan birer şube olmak üzere toplam 15 şubeden yansız atama yoluyla seçilen 450 öğrenci velisi oluşturmaktadır. Ölçme aracı araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Veriler bilgisayar ortamında değerlendirilmiş, sayı ve yüzdeler hesaplanarak yorumlar yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre Kırşehir İl Merkezindeki İlköğretim Okullarının birinci kademesinde öğrenim gören çocukların anne babalarının görüşlerine göre, çocuklarının temel gereksinimlerine karşı anne babaların tutumlarında bu çocuklarda duygusal istismar ve ihmale neden olabilecek davranışların tercih edilmediği görülmüştür. Ancak duygusal istismar ve ihmale neden olabilecek davranışların sınırlı ya da düşük yüzdelerle de olsa anne babalar tarafından tercih edildiği görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Çocukların temel gereksinimleri, çocuk istismarı, çocuk ihmali, duygusal istismar, duygusal ihmal, istismar türleri

Giriş

Aile bireylerin içinde büyüdüğü, geliştiği en küçük toplum birimidir. Çocuk topluma kaynaşmayı, toplum üyesi kimliğini, sağlıklı ruhsal gelişmesini bu çevrede kazanır. Çocuğun toplumsal gelişmesinde anne-baba çocuk ilişkisi, anne-baba tutumları temel etken olarak rol oynar. Ev ve aile çocukların gelişmelerinde olumlu yada olumsuz etkileri olan en önemli ortamlardır (Altuğ Özkan, 1993, s.65; Ersoy, Şahin, 1999, s.58).

* Yrd. Doç. Dr.; Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı.

Çocuğun gelişimi ve sağlıklı insan olabilmesi için duygusal gereksinimlerinin karşılanması önemlidir. Çocukların sosyal ve duygusal gelişimleri üzerinde anne-babaların doğrudan doğruya etkili oldukları görülmektedir. Kişiliğin oluşumu için gerekli olan bu özdeşleştirme kendisine bakan ve ilgilenen aile içindeki en yakın üyelerle gerçekleştirilir. (Şen, 2008, s.104)

Başarılı anne babalar çocuğun ihtiyaçlarını sezen, onlara uygun yanıtlar veren, aşırı hoşgörülülük veya katı olmayıp çocuğa karşı esnek bir yaklaşım içinde olan, davranışlarında belli bir devamlılık ve kararlılık sağlayan, karşı çıkmadan önce çocuğun isteklerini dinleyen anne babadır. Çocuğa şartsız sevgi ve saygı vermekte başarılı bir anne baba ile çocuk ilişkisi temellerindedir. Anne babaların çocukların temel ihtiyaçlarını doğru olarak karşılamayı öğrenmeleri, sağlıklı bir hayat sürmelerinde önemli bir rol oynar (Yavuzer, 1998, s.130; Mızrakçı, 1994, s.4-5).

Çocuk doğduğu andan itibaren büyüme süreci içinde ailesiyle kurduğu etkileşimden çıkardığı sonuçları özümseyerek kişiliğinin ve ruhsal yapısının temellerini oluşturur. Toplumların geleceği olan çocuk ve gençlerin her yönden sağlıklı yetiştirilmeleri kişilik gelişimleri içinde çok önemlidir. (Bayhan, 1998, 24) İstismar veya ihmal edilmiş çocuk, zihinsel veya fiziksel sağlığı, iyiliği onun bakımından sorumlu kişiler tarafından bozulan, tehdit edilen çocuktur (Veltkamp and Miller, 1994, 7).

Dünya sağlık örgütünün (DSÖ) 1999'da yaptığı tanıma göre, "Çocuk istismarı veya çocuğa karşı kötü muamele; sorumluluk, güven ve yetenek ile ilgili genel durumunda çocuğun sağlığına, yaşamına, gelişimine zarar verebilen, fiziksel veya duygusal kötü davranışı, cinsel istismarı, ihmali, her türlü ticari çıkar için çocuğun kullanılmasını içeren her türlü davranışlardır (Runyan D, Corrine W, Ikeda R, v.d 2002, 57-86).

Çocuk istismarı ve ihmali, ana baba ya da bakıcı gibi bir erişkin tarafından çocuğa yöneltilen toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce uygunsuz ya da hasar verici olarak nitelendirilen, çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan eylem ve eylemsizliklerin tümüdür (Oral v.d., 2001; 25, 90, 279; Hedin 2000; 12, 55, 349; Taner, Gökler, 2004, s.82-86).

Dünyada %1-10 sıklığında görülen çocuk istismarı Türkiye'de %10-53 olarak belirlenmiştir (Robin,1991, 93; Konanç E.d, 1991,37-55) Çocuk istismarı tüm toplumlarda tüm toplumlarda sık görülen bir olaydır. Amerikada yapılan istatistiklere göre her yıl 3 milyondan fazla çocuk istismar edilmektedir (Patterson, 1998, 49-54) İsviçre'de ise her 1000 çocuktan 50 sinin ebeveynleri tarafından fiziksel istismar ve ihmale uğradıkları belirlenmiştir (Lindel L. v.d., 2001, 150-57).

Çocuk istismarı ve ihmali yaygın olarak görülen ve dramatik sonuçlara yol açan bir problemdir. Amerika Birleşik Devletleri Üçüncü Ulusal Çocuk İhmali ve İstismarı Çalışmaları'na göre, ihmali ve istismara maruz kalan çocukların sayısı 1986-1993 yılları arasında 2.8 milyona ulaşmıştır. Aynı çalışmada yaklaşık olarak bu süre içerisinde ciddi şekilde yaralanan 570.000'e yükselmiştir. Bu olayların %80'inden de ailenin sorumlu olduğu belirlenmiştir (Murry SK v.d., 2000, 26(1): 47-54).

Yine Amerika Birleşik Devletleri'nde 1997 yılında 35 ülkede yapılan bir çalışmaya göre her 1000 çocuktan 330'unun kötü muamele gördüğü ve bunların %52'sinin ihmali edildiği ve %26'sının fiziksel istismara uğradığı belirlenmiştir (Cowen PS, 1999; 25(4): 401-18).

◆ Ayşegül Şakır Selimhocaoğlu

Ülkemizde ise Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun yaptığı bir çalışmada çocukların %46'sının (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998), Türkiye genelinde yapılan bir çalışmaya göre de çocukların %45'inin istismar ve ihmale uğradığı belirlenmiştir (Bulut, 1996).

Çocukluk çağı travmaları içinde çocuk istismarı yinelenebilirliği, çocuğa genellikle en yakınları tarafından yapılıyor olması, bu nedenle tanımlanması ve tedavi edilmesi en zor travma şeklidir (Johnson, 2000, 110-114).

Çocuk ihmali genelde ailenin, ilgili kurumlarının ya da devletin çocuğa karşı en temel sorumluluklarını yerine getirememesi şeklinde tanımlanabilir (Aral, 1997). İhmal ve istismarı bir birinden ayıran en temel nokta istismarın aktif, ihmalin ise pasif bir olgu olmasıdır.

Çocuk istismarı fiziksel, cinsel, duygusal ve ihmal olarak dört grupta sınıflandırılabilir (Polat, 2002, 85-97). Bu çalışmada duygusal istismar ve ihmal üzerinde durulacaktır. Duygusal istismar ve ihmal sık olmakla birlikte, fark edilmesinde, tanımlanmasında, anlaşılmasında ve yasal olarak kanıtlanmasında güçlük yaşanmaktadır (Glaser, 2002, 697-714). Duygusal istismar ve ihmal çevredeki yetişkinler tarafından gerçekleştirilen, çocuğun kişiliğini zedeleyici, duygusal gelişimini engelleyici eylemler ya da eylemsizlikler olarak tanımlanır (Şahiner v.d., 2001, 276-85).

Çocuğa bağırarak, çocuğu azarlamak, kıyaslamak, küçük düşürmek, alay etmek, ad takmak ya da yaşına uygun olmayan beklentilerde bulunmak duygusal istismar olarak kabul edilmektedir. Fiziksel ceza kaldırıldığında bu kez yerini duygusal istismar alabilmektedir. Fiziksel istismar ve ihmal olgularının %90'unda duygusal istismar ve ihmal olduğu saptanmıştır (Claussen, 1991, 5-18).

Red etmek, aşağılamak, küfretme, yalnız bırakma, yanıltma, ayırma, korkutma, yıldırma, tehdit etme, duygusal bakımdan ihtiyaçlarını karşılamama, yaşının üzerinde sorumluluklar bekleme, kardeşler arasında ayırım yapma, değer vermeme, önemsememe, küçük düşürme, alaylı konuşma, lakap takma, aşırı baskı ve otorite kurma, bağımlı kılma ve aşırı koruma diğer duygusal istismar türleridir (Pavilainen, 2003, 49-55).

Duygusal istismar ve ihmalde tek bir nedenden çok, çocuk anne baba ve çevrenin etkileri üzerinde durulmaktadır. Çünkü duygusal istismara neden olan durumlar daha çok çocuk ve ergenin yakın çevresinde onunla ilişkili olan yetişkin kişiler tarafından gösterilir. Ebeveynlerin ya da çevredeki diğer yetişkinlerin çocuğun yeteneklerinin üzerinde istek ve beklentiler içinde olmaları ve saldırganca davranmaları anlamına gelen duygusal istismarın izleri yaşam boyu kendini gösterebilmektedir. Anne – babası tarafından sürekli aşağılanan, sevgi ve ilgi ihtiyacı yeterince karşılanmayan çocuklar pasif kişilik özelliklerine sahip, kendine güveni olmayan ve anti sosyal davranışlar gösteren kişiler olarak tanımlanmaktadır. Bu çocuklarda normal zihinsel kapasite olmasına rağmen öğrenme güçlüğü ve dikkat dağınıklığı gibi sorunlar görülebilmektedir. Duygusal ihmalde ise yeterli duygusal destek sağlamamak, ilgi ve sevgi göstermemek ve çocuğun şiddetle karşı karşıya kalmasına izin vermek yer alır (Glaser, 2002, 697-714; Erkman, 1991, 163-170; Kaplan, 1999, 1214-22; Tercier, 1998, 1108-1118).

Aşırı baskıcı otoriter tutumda çocuk sürekli denetim altındadır. Eğitimde ceza önde tutulmuştur ve suçla orantısızdır. Bu tutum ile yetiştirilen çocuklarda iki tepki görülür, çocuk ya siner içine kapanır ya da her türlü otoriteye baş kaldırır. Aşırı hoşgörülü ve gevşek tutumla yetiştirilen çocuk ailede inisiyatif sahibi tek kişidir. Çocuk bencil idare edilemez, sabırsız ve anlayışsız olur. Ayrıca anne babasının onu sevdiğine güvenemez, kendini ihmal edilmiş hisseder. Destekleyici, güven verici, demokratik tutum ile yetişen çocuk sevgi ve teşvik görür. Evde sınırlar bellidir. Evin kuralları bellidir. Çocuk kendi kendine sorumluluk taşımamasını öğrenebilir. Dengesiz ve kararsız tutum uygulanan ailelerde ceza beklenmedik zamanda gelir. Çocuğun başkaldırmasına yol açar. Aşırı koruyucu tutum ve ret etmede, çocuk diğer kişilere bağımlı, duygusal kırıklıkları olan kişi olabilir. Ebeveynlerin çocuk ayırma durumunda çocuklar sağlıklı kişilik geliştiremezler (Yavuzer, 1982, 2.27; Yörükoğlu, 1992, s.150; Fişek, Sükan, 983, s.38).

Modern yaşama tarzının ve teknolojinin gelişiminden önce ailenin toplum içindeki biçim ve işlevi daha değişik idi. Her ne kadar modern yaşamın kuralları hâkim hale gelmeye başlasa da, ülkemizdeki aile yapısı hem modern, hem de geleneksel toplumun etkilerini taşımaktadır (Göka, 1996, 21).

Aile büyükleri ve diğer akrabalarla sıkı ilişkilerin sürmesi, birçok güçlük sırasında aileye çok önemli destek sağlarken, ailenin kendi kurallarını bağımsızca belirleyebilmesinde sorunlar çıkarmaktadır.

Artık günümüzde ebeveynlerin çocuk bakımı ve eğitiminde asıl rolü üstlenmeleri gerektiğini fark ediliyorsa, diğer aile büyüklerinin bu konuda geri planda yer almaları zorunluluğunu da kabul edilmelidir.

Toplum hayatının gerekleri nedeniyle bazen çocukların bakımını büyük ölçüde büyükanne- büyükbaba üstlenir. Anne – babanın böyle bir yardım karşısında eziklik yaşayıp çocuklarının eğitiminde üzerlerine düşeni yapmamaları tehlikesi vardır.

Anne – baba davranışlarıyla çocuklarının davranışları arasındaki ilişkileri konu alan araştırmalara göre baskıcı olmayan, esnek ve hoşgörülü anne – babalar çocuklarda olumlu duygusal, toplumsal, bilişsel gelişmeye yol açmaktadırlar (Baltaş ve Baltaş, 1995).

Anne ve baba, çocuğun dış dünyayı keşfetmek ve tanımak için yaptığı girişimleri desteklediği, bağımsız olması konusunda çocuğu teşvik ettiği takdirde, çocuk kendi kendine yetmenin hazzını yaşar. Okul döneminde tahtadan ödevini çeker ve evde tek başına yapar. Yapmadığı zaman davranışının sorumluluğunu üstlenerek sorunu öğretmeniyle kendi başına çözmeye çalışır (Yavuzer, 1996).

Koruyucu anne babalar çocuğu her konuda korumak isterler, çocuğun yapabileceği şeyleri bile kendileri yaparak fırsat vermezler.

Anne babaların şunu akıldan çıkarmamaları gerekir. “Başarısızlık diye bir şey yoktur. Yalnızca “öğrenilecek dersler vardır. Büyüme bir bilgi kazanma, deneme – yanılma, cesaret gerektiren deneyimler sürecidir. Başarısızlıkla sonuçlanan girişimler de, o son başarıya getiren hamle kadar değerlidir (Yavuzer,1996).

Bu nedenle destekleyici anne babalar çocuklarına karşı pozitif tutum sergilerler ve çocuklarını gerektiği zaman desteklerler.

◆ Ayşegül Şakır Selimhocaoğlu

Çocukları aile içi şiddete tanık etme ve aile içi uyuşmazlıklarda taraf tutmaya zorlama duygusal istismar davranışlarıdır (Kavaklı v.d, 1998).

Aile içi uyuşmazlıklarda çocukların taraf tutmasının beklenmesiyle çocuklar ailenin kendi çıkarları için özellikle sorunlu evliliklerde çocuk evlilik güvencesi olarak görülür. Bu durum duygusal istismara neden olan başlıca ebeveyn davranışlarıdır (Polat, 2001).

Çocuğun yanında aile münakaşalarının yapılması doğru değildir. Çocuk bunlardan endişe duyar, kendine ve geleceğine dair güven hissi yetersizliği söz konusudur. Ayrıca anne babalarını kaybetme korkusu belirir. Çocuğun ruh sağlığı olumsuz etkilenir (Çakmaklı, 1996).

Araştırmanın amacı: Okul çağındaki çocukların anne babalarının onların temel gereksinimlerine karşı tutumlarının, çocuklarda duygusal istismar ve ihmal durumlarına etkisini incelemektir. Eğer etkisi varsa, bugünkü düzeyini belirlemek, konunun güncelliğini sürdürerek, toplumsal farkındalık ve duyarlılığın artırılmasını sağlamaktır.

Sayıtlar: Anne-babaların anket sorularına verdikleri cevaplara göre, anne babaların çocuklarının temel gereksinimlerine yaklaşım tarzlarının, çocuklarının duygusal istismar ve ihmal durumları belirlenebilir.

Sınırlılıklar: Bu araştırmada Kırşehir İli Merkezindeki üst, orta ve alt olmak üzere üç farklı sosyoekonomik düzeyi temsil eden birer okulda ve her sınıftan yansız atama yoluyla seçilen birer şube ile sınırlıdır.

Yöntem

Bu bölümde; araştırmanın modeli, evren ve örneklemi, veri toplama amacının geliştirilmesi ve verilen analizi ile ilgili konu başlıkları bulunmaktadır.

Araştırma Modeli: Araştırma, tarama modelindedir.

Evren ve Örneklem: İl merkezi küçük olduğu için ilköğretim okullarının yapısı yaklaşık birbirinin aynısıdır. Bu nedenle bu okullar arasından üç tanesi yansız atama ile belirlenmiştir. Bu okullar Cumhuriyet İ.Ö.O., Süleyman Türkmani İ.Ö.O., Sırrı Kardeş İ.Ö.O.'dur. Araştırmanın evrenini bu okulların birinci kademe öğrencilerinin velileri oluşturmaktadır. Bu okullarda her sınıftan birer şube aynı şekilde yansız atama ile belirlenmiştir. Böylece her okuldan beş sınıf ve bu sınıflardan toplam 450 öğrencinin verileri örnekleme alınmıştır.

Veri Toplama Aracı: Veri toplama aracı dokuz sorudan oluşmaktadır. Her soru bir alt amacı ölçmek üzere hazırlanmıştır. Her sorunun altında duruma uygun muhtemel seçenekler ve bunların dışındaki durumlar için de "Diğer" seçeneği bulunmaktadır. Araç iki sayfadan oluşmaktadır. Veri toplama aracı dört uzmanın görüşüne sunulmuş, eleştiri ve önerileri dikkate alınarak araca son şekli verilmiştir.

Verilerin Toplanması: Anketler ilgili okul yöneticileri tarafından yansız atama ile seçilen sınıflara dağıtılmıştır. Belirtilen günde anketlerin önemli bir kısmı geri dönmediği için öğrenci velilerine ek süre verilerek mutlaka doldurup geri getirmeleri istenmiştir. Toplam 450 anket gönderilmiş bunlardan 433'ü geri dönmüştür.

Verilerin Çözümlemesi: Veriler bilgisayara kaydedilerek SPSS 10.0 programında bilgisayar ortamında değerlendirilmiştir.

Bazı anketlerde, bazı sorular cevapsız bırakıldığı için ilgili sorular değerlendirmeye alınırken toplam değerleri 433'ten farklıdır. Bu sorularda geçerli yüzde esas alınmıştır.

Bulgular ve Yorum

Araştırmanın amacı doğrultusunda öğrenci velileri tarafından doldurulan anketlerden elde edilen işlenmiş bulgular ve yorumlar başlıklar altında sunulmuştur.

I Ailenin Demografik Özellikleri

Anne babaların %96.5'si hayatta ve beraber yaşamaktadırlar, %2.4'ü hayatta ve ayrı yaşamaktadırlar. Babaların % 76.4'ü çalışmaktadır, annelerin ise % 19.1'i çalışmaktadır. Ailenin % 55.3'ü kendi evinde oturmakta, %35.5'i kirada, geriye kalan kısmı bir yakınının evinde kalmaktadır. Çocukların %78.7'inin evinde kendisine ait odası bulunmaktadır. Ailenin % 38.3'ü 501-1000 TL arasında gelire, %22.9'u 1001-1500 TL arası gelire, %19.1'i 500 TL altında gelire, %10.6'ı 1501-2000 TL gelire geriye kalanı 2001 TL den fazla gelire sahiptir. Annelerin %35.9' u 31-35 yaş arasında, %27.9'u 36-40 yaş arasında, %19.1'i 26-30 yaş arasında, geriye kalanı 41 yaş üzerindedir. Babaların % 35.5'i 36-40 yaş arası, %33.6'ı 41 yaş üstü %23.4'ü 31-35 yaş arası geriye kalanı 26-30 yaş arası. Annelerin 41.6'ı ilkokul mezunu, %14.4'ü ortaokul mezunu, % 26.7'i lise mezunu, % 12.3'ü üniversite mezunu geriye kalanı okuryazar değil. Babaların %16.5'i ilkokul mezunu, %13.7'i ortaokul, % 32.4'ü lise mezunu, %33.3'ü üniversite mezunu üniversite mezunu diğerleri okuryazar değil. Annelerin %14.7'i kamuda çalışmakta, %1.7'i özel sektörde, diğerleri çalışmamaktadır. Babaların %43.3'ü kamu personeli, % 13.5'u özel sektörde, %18.9'u esnaf geri kalanı diğer seçeneğini işaretlemişlerdir.

Ailede çocuğun gelişimi ve eğitimi ile ilgili kuralları kimin belirlediği

Ailede çocuğun gelişimi ve eğitimi ile ilgili kuralları kimin belirlediğine ilişkin soruya verilen cevaplar Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Ailede çocuğun gelişimi ve eğitimi ile ilgili kuralları kimin belirlediği

Kuralların Belirlenme Durumu	Sayı	Yüzde
Anne veya baba	100	24,2
Anne baba birlikte	311	75,1
Diğer	3	0,7
Toplam	414	100,0

Tablo 1'de ailede çocuğun gelişimi ve eğitimi ile ilgili kuralları kim belirler ve denetler sorusuna verilen yanıtların yüzdelere bakıldığında %24,2'sinde anne veya baba, %75,1'inde anne baba birlikte, %0,7 diğer yetişkinler yanıtı verilmiştir.

Ailede çocuğun gelişimi ve eğitimi ile ilgili kuralların büyük ölçüde anne ya da baba tarafından birlikte, dörtte bir oranında da sadece anne ya da sadece baba

tarafından belirlendiği görülmektedir. Anne babanın birlikte bu kuralları belirlemesi ideal bir duruma işaret etmektedir. Anne baba kuralları birlikte belirlediklerinde ortak bir kararda buluşmaları ailenin sağlam, ortak ve tutarlı değer sisteminin varlığına işaret eder. Aynı şekilde çocuğun davranışlarının denetlenmesinde farklılıkları ortadan kaldırır.

Sadece anne ya da babanın kuralları belirlemesi, eğer ikisi de ailede mevcut ise bazı sorunlara yol açabilir. Bu ailede ebeveynlerden birisinin daha baskın karakter olduğu anlamına gelir. Bu durum muhtemelen bazı değer çatışmalarına sebep olabilir.

Ancak aile tek ebeveynli ise yukarıda belirtilen sorunlar çıkmayacaktır. Tek ebeveyn olduğu için kuralları da doğal olarak o belirleyecektir.

Anne baba birlikte ve anne babadan birisi % 99'dan fazlasını oluşturduğu için diğer aile üyelerinin çocuğun gelişiminde hemen hemen hiç etkisi bulunmamaktadır.

2. Ailedeki kurallara uyulduğu zaman çocuğun ödüllendirilme şekli

3. Ailedeki kurallara uyulmadığı zaman çocuğun ödüllendirilme şekli

Ailedeki kurallara uyulduğu zaman ve uyulmadığı zaman çocuğun ödüllendirilme şekli Tablo 2 ve 3'te gösterilmiştir.

Tablo 2. Ailedeki kurallara uyulduğu zaman çocuğun ödüllendirilme şekli

Ödüllendirme şekli	Sayı	Yüzde
Manevi	191	56,5
Maddi	24	7,1
Hareket	22	6,5
Sözel	83	24,6
Diğer	18	5,3
Toplam	338	100,0

Tablo 3. Ailedeki kurallara uyulmadığı zaman çocuğun ödüllendirilme şekli

Anne Baba Davranışı	Sayı	Yüzde
Manevi	27	7,3
Maddi	35	9,4
Hareket	103	27,8
Sözel	159	42,9
Diğer	47	12,7
Toplam	371	100,0

Tablo 2'de çocuk ailedeki kurallara uyduğu zaman nasıl davranılır sorusuna verilen yanıtların geçerli yüzdelere göre dağılımı incelendiğinde ailelerin. %56,5'lik oran ile manevi ödüllendirmede (okşama, öpme, sarılma) ile ön sırada. %24'lük oran

ile sözlü ödüllendirmede (davranışın övülmesi, güzel söz söylenmesi) ikinci sırada. %7,1'lik oran ile maddi ödüllendirmede (para verme, sevilen yiyecek, giyecek, oyuncak alınması) üçüncü sırada. %6,5'lik oran ile hareketle ilgili ödüllendirmede (sevdiği bir yere götürme, televizyon izlemesine izin verme) dördüncü sırada. %5,3'lük oran ile diğer ödüllendirme şekillerine.

Tablo 3'de çocuk ailedeki kurallara uymadığı zaman nasıl davranılır sorusuna verilen yanıtların geçerli yüzdelere göre dağılımı incelendiğinde ailelerin %42,9'luk oran ile sözlü olarak (azarlama, bağırma, çağırma, aşağılama, sürekli eleştiri gibi) cezalandırdıkları. %27,8'lik oran ile hareketle ilgili olarak (televizyon izlemesine, arzu ettiği bir yere gitmesine izin vermeme gibi) cezalandırıldığı. %12,7'lik oranda maddi olarak (sevdiği yiyecek, giyecek, oyuncak alınmaması gibi). %9,4'lük oran ile manevi olarak cezalandırıldığı (ilgi ve sevgiden yoksun bırakılma, suçlama, korkutma, engelleme, tehdit, yıldırma, kıyaslama gibi). %7,3'lük oranda kendilerine göre diğer cezalandırma yöntemi uyguladıkları görülmektedir.

Oysa Balaban ve Bayık'ın (1985) yaptığı çalışmada annelerin yarısı çocuklarını manevi olarak ödüllendirdiklerini, babaların ise aralarında çok fark olmamakla birlikte sırayla çocuklarının davranışlarını hareketle, manevi ödülle, sözlü ödülle, maddi ödülle ödüllendirdiklerini belirlemektedir.

Miral ve arkadaşları (1992) ise anne ve babalarının çocuklarının davranışlarını genellikle sözel olarak ödüllendirdiklerini belirtmiştir.

Araştırma sonuçları karşılaştırıldığında anne babaların ödüllendirme şekillerinin zaman içinde önemli ölçüde değiştiğini göstermektedir.

Byers'in (1990) çalışmasında annelerin üçte biri manevi ödülü birinci sırada tercih ederken diğer annelerin giderek azalan oranlarda hareketle, sözlü ve maddi ödülle ödüllendirdikleri görülmektedir. Miral ve arkadaşları (1992) ise anne babaların en çok sözlü ödülü tercih etmektedirler. Bu bulguların yeni araştırma bulguları ile karşılaştırıldığında ilk iki ödül tercihinin bu araştırma bulgularıyla paralellik gösterdiği söylenebilir.

Diğer araştırma bulgularına göre severek, öperek, sarılarak okşayarak yani manevi ödüllendirmenin ön sırada olmasının yapılan araştırmanın bulgularıyla paralellik göstermesine, başka bir çalışma bulgularına göre sözlü ödüllendirmenin ön sırada olmasının araştırma bulgularıyla yakınlık göstermesine rağmen diğer araştırmalarda maddi ödüllendirme son sırada yer alırken bizde üçüncü sırada yer alması düşündürücüdür.

Ailedeki kurallara uyulduğu zaman çocuğun ödüllendirilme şekline ilişkin soruya verilen cevaplar Tablo 3'de gösterilmiştir

Balaban'ın (1997) araştırma bulgularına göre annelerin yarısına yakını çocuklarını sözlü olarak uyardıkları, beşte bire yakını korkutma, beşte bire yakını engelleme, beşte bire yakını bağırıp çağırdıklarını, az bir oran ile fiziksel ceza uyguladıklarını yine az bir oran ile dayak atarak cezalandırdıkları saptanmıştır.

Aynı araştırma bulgularına göre babaların çocuklarını, yarıdan fazla sözlü uyardıkları, beşte bire yakını engelleme uyguladıklarını, onda bire yakını bağırıp çağırdıklarını, onda bire yakını fiziksel ceza, küçük oranda korkutma, küçük oranda dayak atarak cezalandırdıkları saptanmıştır.

◆ Ayşegül Şakır Selimhocaoğlu

Türkiye’de fiziksel ceza ve dayak uygulamalarının çocuğun eğitiminde sık kullanılan yöntem olmasına rağmen Balaban’ın araştırma bulgularında son sırada yer almaktadır.

Balaban’ın araştırma bulgularındaki anne ve babaların çocuklarını sözlü uyarmaları ile yapılan araştırma bulgusuna göre anne babaların çocuklarını sözlü cezalandırmaları paralellik göstermektedir.

Her iki araştırmanın bulgularında paralellik ve yakınlık bulunmaktadır. Sadece Balaban’ın araştırmasında fizik ceza ve dayalı olgularına da yer verilmiştir.

Literatürde anne-babası tarafından sürekli eleştirilen, aşağılanan, engellenen korkutulan, azarlanan, kıyaslanan çocukların pasif kişilik özelliklerine sahip, kendine güveni olmayan ve anti sosyal davranışlar gösteren, öğrenme güçlüğü, dikkat dağınıklığı, okul başarısı etkilenen çocuklar olduğu vurgulanmaktadır. Bu nedenle fiziksel olmasa da çocukların duygusal olarak istismarının engellenmesi gerekmektedir.

4.Çocuk anne babaya bir isteğini belirttiği zaman ailenin yaklaşım biçimi

5.Çocuk anne babaya bir sorununu aktardığı zaman yaklaşım biçimi

Tablo 4. Çocuk anne babaya bir isteğini belirttiği zaman ailenin yaklaşım biçimi

Anne Baba Davranışları	Sayı	Yüzde
Koşulsuz ret veya kabul etme	12	2,9
Duymazlıktan gelme	17	4,2
İsteğe kulak verme	380	92,9
Toplam	409	100,0

Tablo 5: Çocuk anne babaya bir sorununu aktardığı zaman yaklaşım biçimi

Anne Baba Davranışları	Sayı	Yüzde
Sorunu önemsememe	20	5,1
Anne babanın sorunu çözmesi	198	50,3
Seçenek sunma ve kendi haline bırakma	105	26,6
Seçeneklerden birini uygulamasına fırsat verme ve sonuca katlanması	71	18,0
Toplam	394	100,0

Tablo 4’de “Çocuk anne babaya bir isteğini arzusunu belirttiği zaman yaklaşımınız aşağıdakilerden hangisine uymaktadır” sorusuna verilen yanıtların geçerli yüzdelere bakıldığında %92,9’luk bir oranla çocuğa kulak verilir. İsteğin mantıklı olanları yerine getirilir, %4,2’lik oranla duymazlıktan gelinir, %2,9’luk oranda koşulsuz reddedilir ya da duymazlıktan gelinir.

Çocuklarının isteklerine kulak verme anne babalarının baskıcı olmayan, esnek ve hoşgörülü davrandıkları anlamına gelmektedir. Bu oran yüksekliği anne babaların bu davranışları çok büyük oranda gösterdiklerinin bir göstergesi gibi düşünülebilir. Ancak beyana dayalı bu ölçme aracının sınırlılıklarından birisi de kestirilebilir iyi bir cevabı ebeveynlerin tercih etmiş olabileceğidir.

“Çocuk anne babaya bir sorununu aktardığı zaman anne veya babanın bu soruna karşı yaklaşım biçimine ilişkin” soruya verilen cevaplar tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5’de “Çocuk anne babaya bir sorunu aktardığı zaman yaklaşımınız genellikle hangisine uymaktadır” sorusuna verilen yanıtların geçerli yüzdelere bakıldığında %50,3'lük oranda sorun anne baba tarafından çözülür. %26,6'lık oranda sorunun çözümüne ilişkin seçenekler sunulur, kendi haline bırakılır. %18 oranında sorunun çözümüne ilişkin seçeneklerden birini uygulaması ve sonucuna katlanması söylenir. %5,1'lik oranda sorun önemsenmez yanıtları verilmiştir.

Araştırma bulgularındaki dağılıma bakıldığında çocukların sorunlarının anne baba tarafından çözülmesinin ilk sırada olması çocuğun öz güven, girişkenlik, benlik saygısı, başarı zevkini yaşamasını engellemesi bakımından kaygı vericidir. İkinci sırada dördüncü bir oranda sorunun çözümüne ilişkin sunulması ve kendi halinde bırakılması çocukta başarısızlık, güvensizlik duygularına yerini bırakabilir. Üçüncü sırada beşte bir oranında sorunun çözümüne ilişkin seçeneklerden birinin uygulanması ve sonucuna katlanması uygun bir davranış olmakla birlikte ilk sırada yer almadığı için düşündürücüdür. Dördüncü sırada sorunun önemsenmemesi çocuğun önemsenmesini düşündürebilmekte ve duygusal ihmal davranışını göz önüne getirebilmektedir.

6.Çocuğa gösterilen sevgi biçimi

7.Çocuğun ilgisini çeken yeni bir şeyi denemek istediğinde takınılan tavır

Tablo 6. Çocuğa gösterilen sevgi biçimi

Anne Baba Davranışları	Sayı	Yüzde
Yaş ve cinsiyeti dikkate alma	47	12,1
Kendi duygu, düşüncelerimizi esas alma	18	4,7
Koşulsuz sevgi	323	83,2
Toplam	388	100,0

Tablo 7. Çocuğun ilgisini çeken yeni bir şeyi denemek istediğinde takınılan tavır

Anne Baba Davranışları	Sayı	Yüzde
Kayıtsız şartsız engel olma	40	10,5
Deneyeceği şeyden hoşlanılmasa da fırsat verme	72	18,8
Deneyeceği şeyin faydalarını ve zararlarını açıklama	270	70,7
Toplam	382	100,0

◆ Ayşegül Şakır Selimhocaoğlu

Tablo 6'da "Çocuğunuza gösterdiğiniz sevgide aşağıdakilerden hangisi hangi rol oynar" sorusuna verilen yanıtların geçerli yüzdelere göre dağılımları incelendiğinde %83,2 oranında koşulsuz sevgi, %12,1 oranında yaş cinsiyet, %4,7 oranında kendi duygu ve düşüncelerimiz yanıtı verilmiştir.

Literatüre göre çocuk anne babaya yalnız bakım ve beslenme açısından değil aynı zamanda ilgi ve sevgi bakımından da muhtaçtır. Çocuk sevgi dolu ve huzurlu bir aile ortamında kurduğu temellerle davranışlarını, sosyal ilişkilerini ve topluma uyumunu düzenler. Nesillerin iyi yetişmesi anne babaların tutumlarına bağlıdır. Bu nedenle anne babaların çocuklarına karşı gösterdikleri tutum ve davranışlar, çocuğun yetiştiği ortam çevresindeki diğer yetişkinlerin davranışları, çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesi açısından önemlidir.

Sevgi ve ilgi ihtiyaçları yeterince karşılanamayan çocuklar, kendine güveni olmayan, öğrenme gücü ve dikkat dağınıklığı, okul başarısızlığı yaşayabilecekleri için Sadık ve Doğanay'ın (2008) yaptıkları araştırma bulguları şu şekildedir. Öğretmenlerin velilerden çocuklarına karşı ilgi ve sevgi göstermelerini beklemelerine rağmen araştırma bulgularındaki dağılıma göre anne babaların %83,2 oranında çocuklarına ilk sırada koşulsuz sevgi göstermiş olmaları çocuklarını duygusal ihmalden korumaları açısından sevindiricidir.

Koşulsuz sevginin birinci sırada ve çok büyük oranda çıkması çocukların duygusal ihmalden önemli ölçüde korunduğu göstermektedir. Çünkü koşulsuz sevgi, çocukların en önemli ihtiyaçlarından birinin farkında olduğunu ve karşılandığını göstermektedir.

Ayrıca düşük oranda da olsa anne babaların çocuklara gösterdikleri sevgide duygu ve düşüncelerini katarak koşullu sevmelerinin bilinçsizlik olarak düşünülmektedir.

Çocuğun ilgisini çeken yeni bir şeyi denemek istediğinde takınılan tavra ilişkin soruya verilen cevaplar tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7'de "Çocuğunuzun ilgisini çeken yeni bir şeyi denemek istediği zaman nasıl bir tavır takınırsınız" sorusuna verilen geçerli yüzdelerin dağılımlar faydası ve zararları açıklanır. %18,8 oranında deneyeceği şeyden hoşlanılmasa bile ona denetimle deneme fırsatı yaratılır, %10,5 oranında kayıtsız şartsız engel olunur yanıtları verilmiştir.

Anne babaların dörtte üçe yakını çocukların ilgisini çeken yeni bir şeyi denemek istediklerinde sadece fayda ve zararını açıklayarak koruyucu davranışlarından çocuklarına yapabilecekleri şeyleri yapma fırsatını vermeyerek onlara zarar verebilirler.

Araştırma bulgularına göre çocuğun deneyeceği şeyden hoşlanılmasa bile ona denetimli deneme fırsatının yaratılması sadece beşte bire yakın oran ile ikinci sırada, küçük oranda da olsa kayıtsız şartsız engel olunması çocuğun büyüme ve gelişmesini engelleyeceğinden duygusal istismara neden olabilecekleri düşünülmektedir.

8.Çocuğa sorumluluk duygusu kazandırırken yapılanlar

9.Aile içindeki fikir uyuşmazlıklarında çocuğa yaklaşım biçimine

Tablo 8. Çocuğa sorumluluk duygusu kazandırırken yapılanlar

Anne Baba Davranışı	Sayı	Yüzde
Yaş, cinsiyet, gelişim düzeyini göz önüne alma	143	36,9
Görev ve sorumluluklarla baş başa bırakma	168	43,3
Seçenekleri sınırlı tutma	77	19,8
Toplam	388	100,0

Tablo 9. Aile içindeki fikir uyuşmazlıklarında çocuğa yaklaşım biçimine

Anne Baba Davranışı	Sayı	Yüzde
Anneye veya babaya taraf olmasını bekleme	19	4,8
Uyuşmazlık	351	88,2
Diğer	28	7,0
Toplam	398	100,0

Tablo 8’de “Çocuğunuza sorumluluk duygusu kazandırırken yaptıklarınız” sorusuna verilen yanıtların geçerli yüzdelere göre dağılımları incelendiğinde. %43,3 oranında görev ve sorumluluklarıyla baş başa bırakılarak gerektiğinde yardıma hazır olduğu belirtilir. %36,9 oranında yaş, cinsiyet, gelişim düzeyi göz önüne alınır. %19,8 oranında seçenekler sınırlı tutulur fakat seçim yapmasına izin verilir yanıtları verilmiştir.

Birinci sırada anne babanın çocuğu görev ve sorumluluklarıyla baş başa bırakma ve gerektiğinde yardıma hazır olduğunu belirtmesi, çocuklarda sorumluluk geliştirilmesinde güven duygunun pekiştirilmesinde ve hayata hazırlanmasında ve kendi başına iş yapmalarına ciddi bir katkı ve imkan sağlamaktadır.

İkinci sırada yaş, cinsiyet ve gelişim düzeyinin dikkate alınması çocuğa görev ve sorumluluk verilirken bunun çocuğa göre olmasını sağlayan bir sınırlılığa işaret etmektedir. Yapacakları görev ve sorumluluklar çocuğun özelliğinin dikkate alındığını göstermektedir.

Üçüncü sırada seçenekler sınırlı tutulur fakat seçim yapmasına izin verilir. Seçeneğinin tercih edilmesi öğrenciye sınırlı olsa bir imkan ve fırsat verildiğini göstermektedir. Gerçekte çocuğa görev ve sorumluluk verilirken bunların birbiri içinde değerlendirilmesi gerektiği de gösterilmektedir.

Tablo 9’da Aile içindeki fikir uyuşmazlıklarında çocuğunuza yaklaşımınız hangisine uymaktadır sorusuna verilen yanıtların geçerli yüzdelere göre dağılımları incelendiğinde %88,2 oranında uyuşmazlık çocuklara yansıtılmaz, %7 oranında diğer uygulamalar, %4,8 oranında anne veya babaya taraf olması beklenir.

◆ Ayşegül Şakır Selimhocaoğlu

Aile içindeki fikir uyuşmazlıklarının çok büyük oranda çocuklara yansıtılmasıyla çocukta güven hissi ve anne babayı kaybetme korkusu dikkate alınmaktadır. Yapılan araştırma bulgularına göre anne babalarının büyük oranda uyuşmazlıklarının çocuğa yansıtılmamasıyla çocuklar duygusal istismar davranışından uzak tutulmuş olmaktadır.

Buna rağmen %4,8 oranında bile olsa anne veya babaya taraf olmaları bekleterek duygusal istismar davranışı görülmektedir. Karı koca kavgaları çocuğu yaralar önemli olan bu tartışmaların çocuğa yansımamasıdır. Çünkü bu kavgalar çocuğun insanları, hayatı sevmesinde, sosyal yaşantıya uyum sağlamasında kötü hatıralar olarak kalacaktır. Çocukları karı koca kavgalarına katmanın başlıca tehlikeli bir yönü daha vardır. Bu da çocukların bilerek ya da bilmeyerek durumdan yararlanma yolunu seçmeleridir. Babayı anneye, anneyi de babaya karşı kullanarak istediklerini yaptırırlar. Ya da onları karşı karşıya getirerek geçimsizliğin bir kısır döngü içinde sürüp gitmesine neden olurlar (Yörükoğlu, 1982).

Bu nedenle araştırma bulgularında uyuşmazlıkların çocuklara yansıtılmaması durumunun sevindirici, az bir oranda olsa anne babaya taraf olmalarının beklelemelerinin üzücü olduğu düşünülmektedir

Sonuç

1. Ailede çocuğun eğitimi ve gelişimi ile ilgili kuralları anne babaların büyük çoğunlukla birlikte vermeleri, duygusal ihmal ve istismara çok fırsat yaratmayan bir durumdur.
2. Çocukların ailedeki kurallara uyduklarında anne babaların yarısından fazlası onları manevi olarak ödüllendirdiklerini belirtmektedirler. Bu durum duygusal istismara fırsat yaratmayan durumdur. Sözlü ödüllendirme daha yapıcıdır. Anne babaların dörtte biri sözde ödüllendirmeyi tercih etmektedirler. Maddi ödüllendirmenin üçüncü sırada yer alması çok az bir olasılığı da dayansa çocukları rüşvetçiliğe alıştırabileceğinden duygusal istismara neden olabileceğini düşündürmektedir. Maddi ödüllendirme ve hareketle ödüllendirme birbirlerine yakın değerlerde ödül yapısı olarak tercih edilmektedir. Hareketle ilgili ödüllendirmede duygusal istismar açısından sorun görülmemektedir.
3. Çocuklar ailedeki kurallara uymadıklarında ailelerin yarısı sözlü olarak cezalandırmaktadırlar. Azarlama, eleştiri, bağırma, çağırma, aşışılamanın sürekli yaşanması çocuklara fiziksel ceza kadar zarar verebilmektedir. Anne babaların dörtte biri çocuklarını hareketle ilgili cezalandırdıklarını ifade etmektedirler. İlimli kısıtlama gerekli iken, kısıtlamanın dozu ayarlanamadığı taktirde çocukta duygusal istismara neden olabileceği düşünülmektedir. Manevi ve maddi ödüllendirme oranı birbirine yakın düzeydedir. Çocukların manevi olarak cezalandırılmalarıyla temel gereksinimlerden olan sevgi ve ilgiden yoksun bırakılması duygusal sürekli suçlama, korkutma, engelleme, tehdit, yıldırma, kıyaslama durumları duygusal istismara neden olabilmektedir. Cezalandırmaya dayak eğitim biçimi çocukların sağlıklarını ve gelişimlerini engelleyeceği için ihmal ve istismara neden olması açısından yer verilmemesi gerektiği düşünülmektedir.

4. Çocuk anne babaya bir isteğini belirttiği zaman ailenin tamamına yakınının yaklaşımı çocuğa kulak verilmesi ve isteğin mantıklı olanlarının yerine getirilmesi şeklinde görülmektedir. Bu yaklaşım istismara neden olmayan bir durumdur. Ancak çok az bir oranda bile olsa koşulsuz kabul veya koşulsuz reddedilmesi çocuğu önemsememe, yok sayma nedeniyle duygusal ihmal nedeni olabilmektedir.

5. Çocuk anne babaya bir sorunu aktardığı zaman anne babaların yarısından fazlası sorunu çocuğun yerine kendileri çözmektedirler. Bu durum çocuklarda öz güven, girişkenlik, benlik saygısı ve başarı zevkini yaşamasını engelleyebildiği için duygusal istismara neden olabilmektedir.

Dörtte bir oranda ise, çocuklara seçenek sunulup, kendi haline bırakılması çok yeterli bir davranış değildir.

Beşte bire yakın bir oranda sorunun çözümüne ilişkin seçeneklerden birini uygulaması ve sonucuna katlanması şeklindeki uygulama çocuğa özgüven, girişkenlik, benlik saygısı, başarı zevki yaşatabileceği için duygusal istismar yaratmayan bir durumdur.

6. Çocuğa gösterilen sevginin beşte dörtten fazlasının koşulsuz olması çocukların temel gereksinimlerinin karşılanması ve topluma uyumunun düzenlenmesinde yardımcı olabileceği için duygusal ihmale neden olmayacaktır. Beşte bir oranında da olsa çocuğun yaş ve cinsiyete göre sevilmesi duygusal ihmale ve karşıt cinsiyete haksızlık yapılmasına neden olacaktır. Anne babanın çok az oranda da olsa çocuğunu kendi duygu ve düşüncesine göre sevmesi duygusal ihmale neden olacaktır.

7. Çocuğun ilgisini çeken yeni bir şeyi denemek istediği durumda dörtte üçe yakın oranda deneyeceği şeyin fayda ve zararları açıklanmaktadır. Bu durum çocukları cesaretlendirme, deneme yanılma durumuna fırsat vermediği için duygusal istismara açık bir durumdur. Beşte bire yakın oranda çocuğun deneyeceği şeyden hoşlanılmasa da ona denetimli deneme fırsatı verilmesi duygusal istismarı engelleyecektir. Çok az oranda da olsa kayıtsız şartsız engel olunmasıyla pozitif tutum sergilenemeyeceği için çocuklarda duygusal istismara neden olabilecektir.

8. Çocuklara sorumluluk duygusu kazandırırken anne babaların yarısına yakını çocuğa görev ve sorumluluklarıyla baş başa bırakılarak gerektiğinde yardıma hazır olduklarını belirtmişlerdir. Bu davranış duygusal istismara fırsat tanımayan ideal olarak kabul edilen davranıştır. Anne babaların üçte birinden fazlası çocuklarına sorumluluk duygusu kazandırırken yaş ve cinsiyetlerini göz önüne aldıklarını belirtmişlerdir. Bu davranış çocuklarda güven duygusunun geliştirilmesinde önemli fakat duygusal istismarı önlemede tek başına yeterli değildir. Anne babaların beşte birine yakını çocuklarına seçenekleri sınırlı tuttuklarını seçim yapmasına izin verdiklerini belirtmektedirler. Bu davranışlarıyla bir ölçüde de olsa duygusal istismarı önlenmiş olabilmektedir.

9. Aile içindeki fikir uyuşmazlıkları dörtte üçten fazla oranda çocuklara yansıtılmamaktadır. Bu davranışla aileler çocuklarını duygusal istismardan korumaktadırlar çok az miktarda da olsa anne babalar fikir uyuşmazlıklarında çocuklarının kendilerinden birine taraf olmalarını belirleyerek çocuğu kullanarak ve duygusal istismara fırsat yaratmaktadırlar.

Bütün bu sonuçlara bakılarak Kırşehir İl Merkezindeki İlköğretim okullarının birinci kademesinde öğrenim gören çocukların anne babalarının görüşlerine göre bu çocukların duygusal istismar ve ihmale imkan ve fırsat tanımayan ya da ideal olarak kabul edilen davranışlar anne babaları tarafından büyük ölçüde uygun bir sırayla tercih edilmektedir. Bu nedenle çocukların duygusal istismar ve ihmale uğrama bakımından büyük ölçüde korundukları söylenebilir. Ancak duygusal istismar ve ihmale açık davranışların sınırlı ya da düşük yüzdelerle de olsa da anne babalar tarafından tercih edildiğinin belirtilmesi bu çağdaki çocukların belirli bir ölçüde duygusal istismar ve ihmale açık olduğunu göstermektedir.

Öneriler

Uygulama Önerileri: Duygusal istismar ve ihmale imkan vermeyen en uygun durumlar ve uygun olmayan anne babaların bilinçlendirilmesi; bu maksatla sürekli bilgilendirme ve eğitim çalışmaları yapılmaktadır.

Araştırma Önerileri: Araştırmanın sosyoekonomik düzeyler ve anne baba özelliklerini dikkate alacak biçimde tekrar edilmesi hangi davranışları kimlerin ve hangi şartlarda gösterdiği belirlenmelidir. Böylece duygusal ihmal ve istismara imkân ve fırsat yaratan hedef kitlenin ihtiyaçları daha sağlıklı belirlenebilecektir.

Kaynakça

- Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet (1998). T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Bilim Serisi 113; Ankara.
- ALTUĞ B., Özhan İ. (1996). **Bilimsel Gelişimde Ailenin Yeri** Psikiyatri Bülteni, Ankara, Cilt 4, Sayı 2; 96
- ARAL, N. (1997). **Fiziksel İstismar ve Çocuk Tekişik Veb Ofset Tesisleri**, Ankara.
- AYDOĞMUŞ, K. v.d (1992). **Ana – Baba Okulu**, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- BALABAN, C. (1997). **İlkokul Dönemi Çocuk Eğitimde Ödül – Ceza Yöntemleri ve İstismarın Önlenmesi**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- BALABAN, C., BAYIK A.(1985). **Çocuk Eğitiminde Annelerin Ödül ve Cezaya İlişkin Tutumları** Ege Ün. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, C:1, S:3 (Eylül – Aralık).
- BALTAŞ, A. ve v.d. (1995). **Ana – Baba Okulu**, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- BAŞBAKANLIK AİLE ARAŞTIRMA KURUMU (1998). **Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet**, Ankara.
- BAYHAN, P.(1998). **“Çocuk İstismarı ve İhmali”**, Sosyal Hizmetler Dergisi, s.8-24.
- BULUT, I. (1996). **Genç Anne ve Çocuk İstismarı**, Bizim Büro, Ankara.
- BYERS, J. (1990). **Çocuk İstismarını Önleme: Önleyici Programlar ve Halk Eğitimi** “Çocukların Kötü Muameleden Korunması I. Ulusal Kongresi.
- CLAUSSEN A., CRİTTENDEN P. (1991). **Physical and psychological maltreatment relations among types of maltreatment. Child Abuse Neglect**; 15:5-18.
- COWEN, PS. (1999). **Child Neglect; Injuries of Omission**, Pediatric Nursing, 25(4): 401-18.
- ÇAKMAKLI, K. (1996). **Çocuklarda ve Gençlerde Psikososyal Sağlık**. Seha Neşriyat : 218, Aile ve Eğitim Seri:50, İstanbul.
- DEMİREL, Ö. (1996). **Çocuğun Eğitimi (6-12 Yaş Arası) Aile Araştırma Kurumu Yayınları Aile Eğitim Dizisi 4**, Ankara, 25-26.
- ERKMAN, F. (1991). **“Çocukların Duygusal Ezimi”** Çocuk İstismarı ve İhmali, Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongresi, Gözde Reproofset, Ankara, 163-170.
- ERSOY Ö., ŞAHİN F. (1999). **0-6 Yaş Döneminde Anne baba Eğitimi Önemi** Mesleki Eğitim Dergisi 1, 58,62.
- FİŞEK O., SÜKAN G., (1983). **Çocuğunuz ve Siz** M.E.B yayınları, İstanbul, 83.
- GLASSER, D. (2002). **Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment). Child Abuse Neglect**; 26: 697-714.
- GÖKA, E. (1996). **Çocuk ve Çevre. Aile Eğitim Dizisi 7**, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 21.
- HEDİN, L.W. (2000). **Physical and Sexual Abuse Aganist Women and Children. Curr Opin obfset Gynecal** 12 349-55.
- JOHNSON CF (200), **Abuse and Neglect of Children. Nelson Textbook of Pediatrics** (16 th cd). Philadelphia WB Sanders, s110-114.
- KAPLAN, S., PELCOUİTZ, D., LABRUNA, U. (1999). **Child and adolescent abuse and neglect: a review of the past 10 years. Part I: Physical and emotional abuse and neglect. Psychiatry**; 38:1214-22.
- KAVAKLI ve Arkadaşları (1998). **Hırpalanmış Çocuk Sendromu, Çocuk İstismarı ve İhmali, Çocuk Hastalıkları Hemşireliği**, 2.baskı, Yüce Yayınları, İstanbul.
- KONANÇ, E., Gürkaynak İ., Egemen (1991). **Çocuk İstismarı ve İhmali**, Güneş Kitabevi. Ankara, s. 37-55.
- LINDEL, C., Suedin, C. (2001). **Physical Child Abuse in Swedan a Study of Police Reports Between 1986 and 1996 Social Pschiatry Epidemial**, 36(3) 150-57.

◆ Ayşegül Şakır Selimhocaoğlu

- MİRAL, S., BAYKARA, A., BOZTOK, A. (1992). "Ana-Baba ve Öğretmen Tutumlarının Çocuklar Tarafından Algılanışı". Dokuz Eylül Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatrisi Öğretim Üyeleri, İzmir.
- MURRY, SK. ve ark. (2000). **Screening Families With Young Children for Child Maltreatment Potential**, *Pediatric Nursing*, 26(1): 47-54.
- ORAL, R., Can, D., Kaplan, S., vd. (2001). **Child Abuse in Turkey an Experience in Overcoming Denial and Description of 50 Cases**. *Child Abuse Neglect*; 25; 279-90.
- PAAVILAMEN, E., Tarkka MT (2003) **Definition and Identification of Child Abuse By Finnish Public Health Nurses**. *Public Health Nurs*; 20(1): 49-55.
- PATTERSON, M.M. (1998). **Child Abuse: Assessment and Intervention**. *Orthop Nurs*, Jan-Feb;17(1):49-54.
- POLAT, O. (2001). **Çocuk ve Şiddet** D.R Yayınları, İstanbul.
- POLAT, O. (2002). **Çocuk ve Şiddet**, Der Yayınları, İstanbul, 85-97.
- ROBIN, M. (1991). **The Social Construction of Child Abuse and False Allegations**, The Hawonth Press, New York, USA.
- RUNYAN, D., Connine W. Ikeda R, vd. (2002). **Child Abuse and Neglect by parents and other caregivers**. In **World Report on Violence and Health**. Krug EG, Dahlberg LL, Mercy IA. (eds). **World Health Organization**, Geneva s7-86.
- SADIK, F., DOĞANAY, A. (2008). **Problem Davranışlarla Başetme Sürecinde Öğretmen, Öğrenci ve Veli Beklentileri**. *Milli Eğitim Dergisi*. Bahar. Sayı 178, s31.
- ŞAHİNER, Ü.M., Yurdakök, K. ve ark. (2001). **Tıbbi Açıdan Çocuk İstismarı**, *Katkı Pediadri Dergisi*; 22: 276-85.
- TERCİER, A. (2000). **Child Abuse**. In: **Maer JA(ed). Emergency Medicine** (4th ed) St. Lavis: Mosby, 1108-1118.
- WELTKAMP, L.J., ve ark. (1994). **Clinical Handbook of Child Abuse and Neglect**, USA
- YAVUZER, H. (1982). **Çocuk Psikolojisi** Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 27-29.
- YAVUZER, H. (1996). **Çocuk Eğitimi** El Kitabı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- YÖRÜKOĞLU, A. (1982). **Çocuk Ruh Sağlığı**. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- YÖRÜKOĞLU, A. (1992). **Çocuk Ruh Sağlığı**. Remzi Yayınları, İstanbul, 93.

THE EFFECT OF PARENTS' BEHAVIOURS TO THEIR CHILDRENS' BASIC NEEDS ON CHILDRENS' EMOTIONAL ABUSE-NEGLECT (An Example Of Kırşehir Province)

Ayşegül ŞAKIR SELİMHOCANOĞLU*

Abstract

The purpose of this study is to examine the effect of Parents' Approach Styles to their school age children's basic needs on children Emotional Abuse-Neglect; if there is, to determine its today's level, to increase societal awareness and sensitivity of the society through maintaining actuality of the subject. Population of the research is the first level of primary education students' parents in Kırşehir province center. For the sample three schools were randomly selected to represent upper, middle and lower socio-economic levels, and total 15 classes, five from each schools representing first through fifth grades. Total number of students' parents is 450. Data collecting instrument was developed by the researcher. Data were evaluated, frequencies and percentages were calculated and results were interpreted.

As a result, according to opinions of parents of children studying at the first level of primary education in Kırşehir Province Center, behaviours to cause emotional abuse and neglect of this children were not preferred by their parents at the first place, but such behaviours open to emotional abuse and neglect were seen at limited or small percentages.

Key Words: Basic needs of children, child abuse, child neglect, emotional abuse, emotional neglect, kind of abuses

* Asst. Prof. Dr.; Ahi Evran University, Faculty of Education, Department of Primary School Teaching, Early Childhood Teaching Programme.